

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Funariales, **Familj:** Funariaceae, **Släkte:** Entosthodon (koppmossor), **Art:** *Entosthodon obtusus* - hedkoppmossa (Hedw.) Lindb. **Synonymer:** *Gymnostomum obtusum* Hedw., *Funaria obtusa* (Hedw.) Lindb., *Entosthodon ericetorum* (De Not.) Müll.Hal., *Gymnostomum ericetorum* De Not.

Kännetecken

Arten bildar runt 5 mm höga skott som växer enstaka eller i glesa tuvor. De långsmala bladen är bredast strax ovanför mitten, varifrån de gradvis avsmalnar mot spetsen. Bladkanten är svagt tandad eller nästan slät och har ett par rader av mycket smala celler som bildar en tydlig, gulaktig kantlist. Nerven upphör strax nedanför eller - mer sällsynt - i spetsen av bladet. Kapselskaftet är flera millimeter långt, så att kapseln hamnar långt ovanför bladen. Kapseln är rak och symmetrisk och innan sporererna släpps omvänt päronformig. Peristom saknas eller är svagt utvecklat. Locket är något välvt och saknar ett tydligt spröt. Mössan är asymmetrisk och täcker framför allt den ena sidan av den mogna kapseln, samt har ett långt sidoställt spröt. Sporererna är 24-40 µm i diameter och kraftigt papillösa.

I förhållande till de andra nordiska arterna i släktet utmärks hedkoppmossa av bladens kantlist och otydliga tänder.

Utbredning och status

Arten påträffas sällsynt i framför allt de sydvästra delarna av Sverige. Den förekommer även i de mer oceaniska delarna av Norden: i Danmark, i de sydvästra delarna av Norge, på Färöarna och sällsynt även på Island. Utbredningen omfattar framför allt de västliga delarna av Europa samt Nordafrika. Arten är rödlistad även i flera andra länder i Europa.

Ekologi

Hedkoppmossa växer på bar, fuktig humus- eller torvhaltig jord i öppna miljöer. Den uppträder på blottlagda fläckar i diken eller på stigar, hedar och sjöstränder, där den gynnas av måttlig störning i form av tramp, isskjutning och annan erosion. Den verkar föredra att växa på bar jord med relativt lågt pH. På en sjöstrand i Närke växer den bland annat med röd stolonmossa *Cladopodiella francisci*, tranmossa *Trematodon ambiguus* och granspira *Pedicularis sylvatica*. På Kullaberg växer arten på störd jord i en brant sluttning i närheten av bl.a. flera olika arter i släktet nervmossor *Campylopus*. I Norge påträffas den ofta tillsammans med dikesnardia *Nardia scalaris*, vridbjörnmossa *Oligotrichum hercynicum*, styv äppelmossa *Bartramia ithyphylla*, klogrusmossa *Ditrichum heteromallum*, sylmossa *Pleuridium subulatum*, skör nervmossa *Campylopus fragilis* och styv nervmossa *C. brevipilus*. Mogna kapslar påträffas framför allt under sommaren.

Hot

Ökat trampslitage kan utgöra ett hot mot de två lokalerna i Skåne. Förändringar av vegetationen, speciellt igenväxning, är ett annat aktuellt hot.

Åtgärder

Hedkoppmossans alla kända lokaler måste besökas och möjligheterna till ett ändamålsenligt skydd undersökas. En av de skånska lokalerna (den på Kullaberg) ligger inom ett naturreservat. Här måste skötsel föreskrifterna anpassas så att arten får ett fullgott och ändamålsenligt skydd.

Övrigt

Utländska namn - NO: Koppmose, DK: Butbladet Skjultand, IS: Hveraseti, GB: Blunt Cord-moss.

Etymologi: obtusus = trubbig; perfekt particip av obtundere (lat.) = förslöa, bedöva med slag.

Uttal: [Entóstodon obtúsus]

key facts Blunt Cord-moss. Shoots, up to 5 mm long, growing scattered or forming lax tufts. Leaves oblanceolate. Margin bluntly dentate or almost smooth, with two rows of narrow cells forming a distinct yellowish border. Capsules common, pyriform, exserted. Peristome absent or imperfect. Calyptra asymmetrical, with a long beak. Seta several millimetres long. Spores 24-30 µm, papillose, mature in summer. - Grows on bare, moist, humus-rich or peaty soil in open habitats with small-scale disturbances, e.g. along ditches and tracks and on heaths, meadows and lake shores. Rare, in the south-western parts of Sweden, also found in Iceland and the Faeroe Islands.

Litteratur

Lönnell, N. 2006. *Entosthodon obtusus* hedkoppmossa s. 77. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. [AJ 6-23], Bladmossor. Sköldmossor - blåmossor : Bryophyta : Buxbaumia - Leucobryum. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

Størmer, P. 1969. *Mosses with a Western and Southern Distribution in Norway*. Oslo, Bergen & Tromsø.

Författare

Lars Hedenäs 1992. Rev. Niklas Lönnell 2006. Uppdaterad 2010